

Tegemist on koondiga erinevate erakondade programmidest. Kuivõrd parteid käsitlevad kõrghariduse ja teaduse teemat sageli koos, pole me neid ka siinkohal eristanud ning teaduse poolt täielikult välja jätnud. Usume, et tervikut on parem lugeda ja oluline silmas pidada, kuna eri nüanssides on valdkonnad vähem või rohkem põimunud, kuid eeskätt soovime podcasti salvestades keskenduda just kõrghariduse teemale ning vähem teadus- ja arendustegevusele. Seda soovitus võite lugedes kindlasti silmas pidada

REFORMIERAKOND ([vt programmi originaali](#))

- Teeme ülikoolidega kokkulepped õpetajate, tugispetsialistide ja koolijuhtide kraadiõppe ja täiendkoolituse korraldamiseks. Riigi sõlmitavad halduslepingud ülikoolidega ei ole seni taganud õpetajate, tugispetsialistide ja koolijuhtide vajalikku järelkasvu. Arvestades õpetajakoolituse prioriteetset tähtsust ühiskonnale, tuleb õpetajakoolituse teemal sõlmida ülikoolidega eraldi kokkulepped.
- Kõrghariduses püüab enamus õppureid ühildada täiskoormusel õppimist ja töötamist. Kuna töökogemus on oluline ja aitab rahuldada ka tööturu vajadusi, peaks võimaldama rohkem osakoormusega õppimist, et säästa õppureid ülekoormuse ja vaimse tervise probleemide eest ning tagada, et ülikoolid ei peaks tegema järeleandmisi õppekvaliteedis.
- **Ülikoolid, ettevõtjad ja avalik võim peavad leidma koostöömudeli konkurentsivõimelise ja teadmistel põhineva majanduse arendamiseks.**
 - Riigi osalemine ja tugi teadus-arendustegevusele, innovatsiooni motiveeriv õiguslik, hariduse väärtustamine ning koostöö avaliku ja erasektori vahel on kõrge lisaväärtusega toodete ja teenuste maailmaturule toomiseks ja töö tootlikkuse tõstmiseks hädavajalik. Samuti peame oluliseks toetada alusteadusi, milleta pole ka rakendused võimalikud ja rahvusteadusi, mis aitavad kaasa eesti keele, kultuuri ja identiteedi tugevnemisele.
- **Eestis peab saama kõrgharidust ja teaduskraade omandada eesti keeles.**
 - Ilma eesti teadus- ja õiguskeelela ning erialaterminoloogiata ning nende kõrghariduse kaudu edasiandmiseta ei ole võimalik eesti kultuuri säilimine ja areng.
- **Kõrghariduse toetus riigieelarvest suureneb aastatel 2023–2027 vähemalt 15%. Samal ajal tuleb soodustada eraraha kaasamist kõrgharidusse, et kõrghariduse rahastamine kasvaks 1,5%ni SKPst.**
 - Eesti riigi jaoks vajaliku haritlaskonna tagamine, eesti keele ja kultuuri säilimine ning areng nõuavad ühiskonnalt solidaarset panust ülikoolide ülalpidamiseks. Peame oluliseks kvaliteetse kõrghariduse kättesaadavust, seetõttu tagame esimese kõrghariduse kõigile õppijatele maksumaksja toel ehk õppijale tasuta. Riik saab halduslepingutega määrata ühiskonnale olulistest valdkondades tasuta õppimise ka ümberõppel. Soodustame eraraha kaasamist, sealhulgas ettevõtjate panust kõrgharidusse tõstmaks õppekvaliteeti, parandamaks üliõpilaste õpikeskkonda ja tõstmaks üliõpilaste õpimotivatsiooni. Samal ajal peame vajalikuks reformida õppelaenude, stipendiumide ja vajaduspõhiste õppetootuste süsteemi nii, et üliõpilased saaksid pühenduda õppimisele.
- **Kõrgharidus peab olema rahvusvaheline. Riigi poliitika peab soosima Eestisse õppi- ma tulemist ja Eesti inimeste õppimist mainekates välismaa ülikoolides, soodustades pärast õpingute lõpetamist naasmist kodumaale.**
 - Ilma rahvusvahelise koostöö ja võrgustumiseta ei ole eesti kõrgharidusel tulevikku. Eesti huvides on ka siin loodud teadmuse levitamine maailmas. Tuleb üle vaadata, kas Eesti vajab ja suudab üleval pidada kõiki ülikoolides õpetatavaid erialasid. Teatud juhtudel võib olla mõttekam koolitada vajalikke spetsialiste välismaa ülikoolides. Soovime näha Eestis juhtivate maailma ülikoolide filiaale ja julgustame Eesti ülikoole avama filiaale välisriikides.
- **Soosime avatud, teadmispõhise ja innovatiivse Eesti arengut**
 - Reformierakond loob tingimused, et Eestis areneks kõrge lisandväärtuse ja ekspordivõimega majandus, mis põhineb valdavalt teadmistel ja innovatsioonil. Selleks juhib ja arendab riik süsteemselt innovatsiooni ökosüsteemi ja teostab terviklikku talendipoliitikat. Riik panustab ise teadus- ja arendustegevusse vähemalt 1% SKP-st ja

innustab ettevõtjaid panustama vähemalt 2% SKP-st, et edendada globaalset koostööd teadlaste, teadusasutuste ja ettevõtjatega. Riik seab riigi osalusega äriühingutele omanikuootustes teadus- ja arendustegevuse investeringute eesmärgi 2% käibest või **vähemalt miljon eurot aastas.**

EESTI 200 ([vt programmi originaali](#))

- Ülikoolide rahastamine ei tohi olla iga-aastase riigieelarve kauplemise koht. Teeme erakondadeülese pikaajalise poliitilise kokkuleppe kõrghariduse ja teaduse terviklikuks rahastamiseks. Toetame tasuta eestikeelse kõrghariduse andmise jätkumist praeguses mahus. Anname ülikoolidele võimaluse kehtestada määratud juhtudel õppekoha tasu ka eestikeelses õppes.
- Reformime õppelaenu süsteemi. Suurendame õppelaenu mahtu 6000 euronit õppeaastas. Alandame õppelaenu intressi ja pikendame tagasimakse perioodi kuni 25 aastani. Õppelaen peab katma täiskohaga õppimiseks vajalikud kulud, sest tudengil peab olema võimalik õppida samaaegselt tööl käimata.
- Kõiki erialasid ei saa Eestis õppida. Meie ühiskonda rikastavad erinevad kogemused ja vaatenurgad. Täiendame toetusi ja loome laenuskeemi maailma tippülikoolides õppijatele. Pakume igal aastal stipendiumi 100 tudengi kraadiõpinguteks välismaal, teistele töötame välja laenuskeemi.
- Välisüliõpilased on Eestile olulised, sest kasvatavad ülikoolide konkurentsivõimet ja võimaldavad kasvatada andekate ja haritud inimeste hulka tööturul. Suurendame välistudengite võimalust panustada riigi majandusse, muutes eesti keele õppe siin viimise õppe osaks.
- Käivitame kõiki Eesti kõrgkooli hõlmava e-ülikooli, et toetada digiõppe arenguhüpet ja võimestada kõrgkooli looma kvaliteetseid digikursusi nii eesti kui inglise keeles. Kõik huvilised nii Eestis kui mujal maailmas peavad pääsema hõlpsalt ligi Eestis loodud kõrgetasemelistele e-kursustele.
- Vähem teadust tähendab vähem riiklikke ülesandeid ja ettevõtteid toetavaid ideid. Kui erasektori teadus- ja arendustegevuse kulud tõusevad 1,5%-ni SKT-st, tõstab riik riigieelarvelise eraldise 1,5%-ni SKT-st. Ettevõtete teadus- ja arendustegevuse kulutustele loome maksusoodustuse.
- Ühiskonna ja ettevõtete teadusmahukamaks muutumiseks on vaja senisest enam doktorikraadiga inimesi. Leiame raha vähemalt 500 doktorandi vastuvõtmiseks igal aastal.

SOTSIAALDEMOKRAADID ([vt programmi originaali](#))

Teadus- ja arendustegevus on Eesti edu võti

Eesti uus edulugu on võimalik ainult siis, kui seda toetab tipptasemel haridus ja teadus. Kõrghariduse ja teaduse kulud on investering tulevikku, mis tagab Eestile targa rahva ja tulevikutöökohad. Kõrgharidus peab jääma tasuta hüveks igale targale noorele. Selleks on tarvis tagada õppejõududele väärikas palk ja palgakindlus, et lisaraha teenimine ei muutuks kõrgkoolide põhieesmärgiks. Eestis tehtav teadus peab olema rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline, kuid samal ajal tuleb soodustada eestikeelse teaduse ja rahvusteaduste arengut.

- Suurendame teadus- ja arendustegevuse rahastust 5 aastaga 3%-ni SKP-st, millest riik panustab 1%.
- Tagame tasuta kõrghariduse kättesaadavuse kõigil õppeastmetel.
- Doktorikraadiga õppejõu miinimumpalk peab olema vähemalt kaks keskmist Eesti palka.
- Tõstame vajaduspõhise õppetootuse 500 euronit ning nüüdisajastame õppelaenu tingimusi.
- Tagame õppejõudude piisava palgaraha riigi tellitud õppekavadel õpetamiseks, et ülikoolid ei peaks teadusrahastust kasutama õppetöö doteerimiseks.
- Teeme kõrgkoolides tavapäraseks nüüdisaegsed tööõiguse põhimõtted, sealjuures tagame mõistliku palgakindluse ja vähendame sõltuvust projektipõhisest rahastusest.
- Tõstame riikliku doktoranditoetuse võrdseks Eesti keskmise palgaga.

- Loomeskoostöö ettevõtete programmi väljaspool Eestit kõrghariduse ja teaduskraadi omandanud üliõpilaste naasmiseks Eesti teadusasutustesse ja tööturule.
- Peame oluliseks baasteaduste piisavat rahastust ülikoolides, et luua tugev teoreetiline alus rakendusteadustele ja valmistada ette head õpetajad Eesti koolidele.
- Toetame Eesti teadlaste võimekust osaleda rahvusvahelistes teadus- ja arendustegevuse programmides ning neid programme juhtida.
- Loomes eriprogramme Eesti kultuuri, ajaloo, ühiskonna, majanduse ja looduse uurimise rahastamiseks.
- Suurendame nõudlust doktorikraadiga töötajate rakendamiseks avalikus sektoris.
- Toetame eestikeelse teaduse ja teaduskeele arengut.
- Suurendame rakendusuringute ja arendusprojektide süsteemset rahastust, et teadustöö tulemused jõuaksid ettevõtlusesse ja poliitika kujundamine oleks teadmispõhine.
- Toetame teadus- ja arendustegevuse (TA) kasvu ettevõtetes, sealjuures kehtestame teadus- ja arendustegevuse maksuerandid ettevõtetes TA-investeeringutele.

KESKERAKOND ([vt programmi originaali](#))

- Tagada Eesti üliõpilastele võimalus omandada tasuta ja rahvusvaheliselt konkurentsivõimelist kõrgharidust. Peame vajalikuks hoida ja arendada kõrghariduse omandamist eesti keeles.
- Tõsta riiklikku rahastust kõrgkoolidele lähiaastatel 1,5 protsendini SKP-st.
- Hoida riigi poolt teadus- ja arendustegevuse rahastust 1 protsendi tasemel SKP-st.
- Tõsta teadus- ja arendustegevuse rahastust erasektori poolt 2 protsendini SKP-st.
- Toetame vajalikke meetmeid soodustamiseks erasektori investeeringute osakaalu tõusmist teadus- ja arendustegevuses.
- Suurendada koostööd kõrgharidusasutuste ja erasektori vahel, et teadustegevus oleks rohkem rakendatav Eesti majanduse edendamiseks.
- Kaasata riigi strateegiliste otsuste tegemisse rohkem Eesti Teaduste Akadeemia esindajaid.
- Tagada õppejõududele konkurentsivõimeline palk, et hoida tänaseid õppejõude kõrghariduse juures.
- Võimaldada ülikoolides eraldi õppejõu ja teadlase karjääriredeli süsteemi rakendamist, et tagada paremate pedagoogiliste võimetega isikute keskendumine õpetamisele ning võimaldada teaduritel keskenduda enam uurimistööle.
- Siduda selgemine Eesti ülikoolide riiklik tellimus tööturuvajadustega ning suundumustega.
- Tagada nii Eesti kui välisüliõpilaste parem integreeritus Eesti tööturule. Tagame riigi poolt soodustatud praktikakorralduse koostöös erasektoriga.
- Suurendada üliõpilaste sotsiaalseid garantiisid, et tudeng saaks täielikult õpingutele pühenduda.
- Muuta õppelaenu tagasimaksmise süsteemi, võimalusega riigi poolt hüvitada õppelaenu täies mahus, tingimusega töötada avalikus sektoris õpitud erialal vähemalt kolm aastat.
- Taastada süsteem, kus õpingute jooksul lapsevanemaks saamisel on võimalus ühel lapsevanemal taotleda õppelaenu osalist kustutamist riigi poolt.
- Tagada erivajadustega õppuritele paremad õppimisvõimalused kõrgkoolides.
- Toetada elukestvat õpet ning rahvaülikoolide tegevust täiskasvanute koolitamisel.
- Toetada riiklikult regionaalseid kolledžeid, et parandada kõrghariduse kättesaadavust üle Eesti.
- Toetada eakatele suunatud ülikooliprogrammide jätkamist ja arendamist omavalitsustes (nt Kolmanda nooruse ülikool jne).

EKRE ([vt tervikprogrammi originaali](#))

- Viime koolid üle eestikeelsele õppele, muudame Eesti ülikoolid taas eestikeelseks ning rahastus- ning hindamissüsteemi Eesti-keskseks.
- Toetame senisest enam rahvusteadusi ning Eesti algupärase kirjanduse, kunsti ja muusika edendamist.
- Suurendame oluliselt riiklike õppekohtade arvu tervishoiu- ja sotsiaalvaldkonnas; loome tingimused, et Eestis hariduse saanud meedikud jääksid Eestisse.

Lisaks tuuakse EKRE [rahvastikuprogrammis](#) välja, et sündimuse suurendamiseks mh:

- viime läbi õppelaenu ja õppetoe reformi; kustutame õppelaenu pooltes ulatuses, kui peres on üks laps ning täies ulatuses, kui peres on kaks või rohkem last.

ISAMAA ([vt programmi originaali](#))

KÕRGHARIDUS JA TEADUS

Isamaa:

- tagab eestikeelse kõrghariduse kättesaadavuse,
- tagab Eesti kultuuri elujõu hoidmiseks ja majanduses lisaväärtuse loomiseks teadus- ja arendustegevuse riigipoolse rahastamise 1% SKT-st,
- võimaldab tõsta ülikooli professori palgamäära Eesti keskmisest 4-kordseks, kaasprofessoril 3-kordseks ja doktorikraadiga lektoril 2-kordseks; selle rakendamiseks viib sisse vajalikud muudatused kõrgkoolide rahastamise alustesse,
- tõstab õppelaenu piirmäära, pikendab tagasimakseperioodi ning tagab lapsevanemaks saamisel õppelaenu osalise kustutamise,
- otsib võimalusi motiveerida Eestis kõrghariduse omandanud inimesi oma haridust just Eestis rakendama.

EESTI KEEL KÕRGHARIDUSES JA TEADUSES

Isamaa:

- suurendab kõrgkoolide rahastamist, rõhuga eestikeelsetel õppekavadel ning aitab kaasa Eestisse pikaks ajaks jäävate välisõppejõudude eesti keele omandamisele, et nad saaksid osaleda asjaajamisel ja õpetada ka eestikeelsetel õppekavadel,
- korraldab kõrgkoolide rahastamise lähtudes eesmärgist soodustada eesti teaduskeele arengut:
 - bakalaureuse- ja magistritasemel tuleb tagada eestikeelne õpe; juhul kui õppekava on ingliskeelne, siis peab olema ka sarnase sisuga eestikeelse õppe võimalus,
 - ülikoolid peavad välisüliõpilastele kõigil tasemetel pakkuma eesti keele ja kultuuri õpet,
 - vähemalt 50% doktorantuuri lõpetajatest peavad oskama eesti keelt B2 tasemel,
 - võõrkeelsetele väitekirjadele tuleb lisada ammendav eestikeelne kokkuvõte, et edendada eesti teaduskeele arengut.

ELUKESTEV ÕPE

Isamaa:

- arendab koostöös kõrgkoolidega mikrokraadide süsteemi, et laiendada täiskasvanute enesetäiendusvõimalusi

PAREMPOOLSED

(praegu avalikud vaid [põhisõnumid](#), kuid veel mitte täispikk valimisprogramm; alljärgnev on põhisõnumitest)

- Innovatsiooni võimendamiseks paneme Eesti ülikoolide õppe ja teaduse kvaliteedi ambitsioonikalt kasvama, et tõsta üks Eesti ülikool maailmas saja parima sekka.

- Kõrghariduse kvaliteedi tõstmiseks tagame selleks vajaliku riikliku rahastamise ja anname ülikoolide suuremad võimalused eraraha kaasamiseks.

EESTIMAA ROHELISED ([vt programmi originaali](#))

KÕRGHARIDUS

- Tervitame 2022. aasta valitsuskoalitsiooni leppes ette nähtud kõrghariduse rahastuse tõusu 15% aastas ja hoolitseme selle jätkumise eest, kompenseerimaks teravat alarahastust eelnenud aastatel.
- Toetame eestikeelsete bakalaureuseastme õppekavade arengut paralleelselt ingliskeelsetega.
- Toetame loodushoiu, ökoloogia ja jätkusuutlikkuse teemade lisamist kõigisse õppekavadesse, kus neid seni veel ei ole.
- Toetame teaduskondade ülest interdistsiplinaarset koostööd.
- Peame vajalikuks õppejõudude ja teadustöötajate eraldi tunnustamist ja erinevaid atesteerimise kriteeriume. Sõltuvalt erialast ja õppeastmest võib õpetamisoskus olla õppejõule vajalikum kui artiklid rahvusvahelise levikuga ajakirjades ja oskus projektidele rahastust taotleda.
- Võimaldame töötavatele üliõpilastele tasuta õppimist osakoormusega, soosides sellega erialase töö või praktikakohtade leidmist. Kutse- ja kõrghariduse õppekavade koostamisel tuleb kaasata ettevõtteid, kus õppurid hiljem tööle asuvad.
- Võimaldame tasuta kõrgharidust ainepunkti põhiselt praeguse ajapõhise õppekava täitmise asemel, et anda üliõpilastele võimalus ise valida õppimise tempo ja ühitada õppimine tööga.
- Õppelaenu peab olema sotsiaalse õigluse tagamise meede, mitte panganduslik äriprojekt. Arvestame õppelaenu intressi määramisel tegelikku elukalliduse tõusuga ja pikendame õppelaenu tagasimakse tähtaega. Kustutame osa õppelaenust lapse sünni korral.
- Pöörame tähelepanu välisüliõpilaste, -õppejõudude ja -teadustöötajate integreerimisele ülikooliellu ja Eesti ühiskonda, arvestades nende erinevat kultuuritausta ja mittetäielikku eesti keele oskust. Meie prioriteet on, et võimalikult paljud rahvusvahelised kraadiõppurid jääksid Eestisse ja siseneksid siinsele tööjõuturule.
- Kehtestame ülikooli õppejõududele baastöötasu.
- Tagame tasuta eestikeelse kõrghariduse jätkumise, et igal Eesti inimesel oleks hoolimata oma ühiskondlikust ja majanduslikust positsioonist võimalik riigikeeles jõuda hariduses nii kaugemale kui ta soovib.

TEADUS- JA ARENDUSTEGEVUS

Aastatel 2014-2020 oli teadus- ja arendustegevuse riigieelarveline rahastus märkimisväärses languses.

Tervitame Vabariigi Valitsuse hiljutiste aastate rahastusotsuseid, millega päästeti Eesti teadus kiirest kollapsist, kuid peame muudatusi pikas perspektiivis ebapiisavateks.

Arvestades, et teadlaste usaldusväärsus, tippteadusega tegelemine ja saadavate teadmiste rakendamine on meie heaolu ja tuleviku garant, ei saa Eesti endale lubada teaduse alarahastamist.

Teaduse rahastamine on investering, mitte kuluartikkel.

- Viime teaduse rahastamise lähema 10 aasta jooksul kolme protsendini SKPst, millest poole moodustab riiklik teadusrahastus.
- Toetame akadeemiliste teadustöötajate projektidest sõltumatut põhipalka. Teadustöö kvaliteedi peab tagama atesteerimine, mitte konkurents.
- Kohustame riigiasutusi ja ettevõtteid tellima teadlastelt uuringuid ja ekspertarvamusi riiklikult tähtsates küsimustes ning arvestame nende tulemustega otsustusprotsessis.
- Kõrvaldame liigse bürokraatia teadustööks vajalike vahendite soetamisel, nagu riigihanke kohustus, et teadlased saaksid projektirahadega võimalikult säästlikult ümber käia. Juhtiv teadlane toimib sisuliselt ettevõtjana projektide turul – et saada järgmise projekti rahastus, tuleb ressursse säästlikult kasutada. Seetõttu puudub vajadus hankesüsteemiks, mille üks eesmärke on tagada säästlik ressursikasutus.

- Toetame doktorikraadiga spetsialistide ja teadlaste juurdekasvu ja rakendamist Eestis. Selleks kujundame eesmärgipäraseid stipendiumid, võimaldame järeldoktori kohti Eestis nii siin kui mujal doktorikraadi kaitsnutele.
- Tõstmaks Eesti teaduse nähtavust maailmas, suurendame välisprojektides täisväärtuslikult osalemiseks riigipoolse rahastuse fondi. Võimaldame teadustöötajatele rahalist toetust mahukate Euroopa teadusgrantide taotluste koostamiseks ja sellesuunaliseks koostööks välismaa teadusasutustega ja teaduskoostöövõrkudes osalemiseks.
- Teeme maksusoodustusi erainvesteeringutele teadusesse. Vabastame ettevõtete makstavad teadustöö stipendiumid üksikisiku maksudest samadel alustel riiklike stipendiumitega.
- Roheliste juhtimisel saab Eestist üks maailma tehisintellekti väljatöötamis- ja rakendamiskeskus.